

Леся Філімончук,

зав. сектору Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Інформаційні центри та бібліотеки-депозитарії ООН в Ісламській Республіці Іран

У статті висвітлюються становлення, розвиток інформаційних центрів та бібліотек-депозитаріїв Організації Об'єднаних Націй в Ісламській Республіці Іран.

К л ю ч о в і с л о в а: Ісламська Республіка Іран, інформаційні центри ООН, бібліотеки-депозитарії ООН, довідкові бібліотеки інформаційних центрів ООН, бібліотека ім. Дага Гаммаршельда.

Ісламська Республіка Іран (ІРІ) належить до числа держав, які були членами-засновниками Організації Об'єднаних Націй. І саме слова з вірша перського поета Сааді¹ «Адамове плем'я» [1] стали її гаслом. Вони прикрашають фронтон будівлі штаб-квартири ООН у Нью-Йорку:

Все племя Адамово – тело одно,

Из праха единого сотворено.

...Коль тела одна только ранена часть,

То телу всему в трепетание впасть.

Над горем людским ты не плакал вовек –

Так скажут ли люди, что ты человек?

На іранських теренах ООН розпочала свою діяльність у 1950 р. з відкриття невеликого представництва, яке дало поштовх утворенню 14 агентств та фондів ООН. Нині ці структури опікуються такими питаннями, як: охорона довкілля, ліквідація неписьменності та забезпечення початкової освіти, дотримання прав дітей, проведення судової реформи, вирішення проблем біженців, розвиток сільськогосподарства та промисловості, запобігання розповсюдженню наркотиків, скорочення масштабів бідності, охорона здоров'я (боротьба зі СНІДом та іншими небезпечними захворюваннями), розвиток культури та мистецтва з метою популяризації іранської культурної спадщини. Установи ООН в Ірані підтримують зусилля уряду ІРІ та низки неурядових організацій у вищезазначених сферах діяльності відповідно до національних пріоритетів розвитку держави та нових потреб і викликів, що стоять перед країною [2].

¹ Абу Абдуллах Мушріфаддін ібн Мусліхддін Сааді Ширазі (1181–1292), всесвітньо відомий під псевдонімом Шейх Сааді Ширазі – персько-таджицький мислитель, поет, письменник, психолог, логік, мораліст. Сааді розробив художню концепцію гуманізму і вперше у світовому красному письменстві відобразив її сутність («адамійат» – «людяність») у прекрасній поетичній формулі, що стала девізом Організації Об'єднаних Націй.

Інформаційні центри ООН

З перших днів свого заснування ООН надавала великого значення інформації, її впливу на суспільство, активно використовуючи інформаційно-комунікаційні технології для поліпшення життя людей. У 1946 р. на першій Генеральній Асамблеї ООН² було засновано Департамент публічної інформації (UNDPI) та визначені загальні принципи його діяльності. Одразу ж розпочалося відкриття низки філій Департаменту публічної інформації задля того, щоб народи на усіх континентах могли отримувати якомога більший доступ до публікацій та інформаційних матеріалів Організації Об'єднаних Націй. У резолюції, прийнятій того ж року Генеральною Асамблеєю ООН, наголошувалося: «Організація Об'єднаних Націй не може досягти тієї мети, для якої вона була створена, якщо народи світу не будуть повністю поінформовані про її мету та діяльність» [3]. В одній з перших резолюцій ООН (№ 59, 1946 р.) відзначається, що свобода інформації належить до головних прав людини. Відповідно до принципів Статуту ООН, право «шукати, одержувати і поширювати інформацію» було закріплене в Загальній декларації прав людини 1948 р.

Ісламська республіка Іран, як член-засновник Організації Об'єднаних Націй, – одна з перших країн, де у 1950 р. було відкрито Інформаційний центр Організації Об'єднаних Націй (UNIC). У 1980 р., з огляду на політичну ситуацію у країні, діяльність UNIC довелося припинити. Його реактивація у Тегерані відбулася лише 1991 р. при активній підтримці іранського уряду, який і нині надає вели-

² Відповідно до Статуту ООН, є головним дорадчим, директивним і представницьким органом Організації Об'єднаних Націй. Секретаріат Генеральної Асамблеї займається питаннями документації, списками ораторів, розміщенням у Журналі ООН оголошень та іншої інформації.

кого значення діяльності цієї інституції, оскільки вона орієнтована на популяризацію освіти та інформатизацію суспільства. UNIC виступає голосом Організації Об'єднаних Націй в Ірані, допомагає стимулювати інтерес іранського населення до вирішення цілої низки глобальних питань.

UNIC у Тегерані пов'язаний зі штаб-квартирою ООН у Нью-Йорку найсучаснішими телекомунікаційними засобами. Центр щодня отримує зведену інформацію про заходи, які відбуваються в штаб-квартирі ООН, висвітлює діяльність представництв ООН в усьому світі, поширює інформацію, яка становить інтерес для народу ІРІ у вигляді прес-релізів.

Центр є основним джерелом публічної інформації про систему Організації Об'єднаних Націй в Ірані. Він виступає в якості активної ланки між ООН та місцевими засобами масової інформації, освітніми установами, державними організаціями та громадянським суспільством у справі інформування громадськості про цілі та діяльність Організації Об'єднаних Націй у політичній, економічній, соціальній та гуманітарній галузях. Сьогодні пріоритетними завданнями UNIC є поширення інформації про реформування ООН, миротворчу діяльність, дотримання прав людини, особливо у світлі 70-ї річниці проголошення Загальної декларації прав людини.

Центр забезпечує інформаційну підтримку офіційних візитів Генерального секретаря ООН до різних країн, надає матеріально-технічну та адміністративну допомогу з поширення інформації до філій ООН залежно від їх потреб, зокрема і в ІРІ.

Задля кращої поінформованості місцевого населення фахівці UNIC перекладають основні документи ООН, книги, брошури, журнальні публікації перською мовою, розповсюджують їх безкоштовно або за плату в засобах масової інформації, університетах, державних та недержавних організаціях, міністерствах тощо [7].

Важливим складником UNIC є його довідкові (reference) бібліотеки, які забезпечують доступ громадськості до колекції публікацій Організації Об'єднаних Націй, доповідей та офіційних документів.

У довідкових бібліотеках Центру фахівці здійснюють індивідуальне обслуговування відвідувачів, надають їм необхідні консультації щодо пошуку потрібних документів, матеріалів, які є в наявності як у бібліотеці, так і в Інтернеті. Як свідчить статистика, такі бібліотечно-інформаційні центри ООН користуються попитом. У середньому, щорічно понад 200 тис. читачів відвідують бібліотеки UNIC. Серед найбільш популярних

запитів відвідувачів довідкових бібліотек варто виокремити:

- довідкові матеріали ООН;
- документи та публікації ООН, зокрема: Статут Організації Об'єднаних Націй, Загальна декларація прав людини, щорічники ООН, періодичне видання «ООН сьогодні», декларації і конвенції, документи конференцій, карти, інші географічні ресурси, плакати.

Оснащені сучасними комунікаційними технологіями, довідкові бібліотеки UNIC також отримують документацію в електронному вигляді зі штаб-квартири ООН. Ось лише деякі з матеріалів, доступні для он-лайн перегляду у бібліотеках UNIC:

- UNBISnet та інші бази даних бібліотеки ім. Дага Гаммаршельда;
- каталог публікацій Організації Об'єднаних Націй;
- фільми та відеокolleкції Організації Об'єднаних Націй;
- офіційна документація Організації Об'єднаних Націй (ODS);
- довідники з документації ООН.

Для забезпечення швидкого доступу до поточної документації ООН можна скористатися базою даних UN-I-QUE. Ця база даних містить первинну категорію документів, вона складається з офіційних звітів, що надаються органами Організації Об'єднаних Націй або випускаються ними на кожній сесії протягом року. До даної категорії документів відносяться звіти про засідання, резолюції, звіти головних органів, комітетів і комісій, бюджетні, фінансові звіти. Також у вільному доступі є офіційні звіти про роботу важливих конференцій (наприклад, про роботу Дипломатичної конференції повноважних представників під егідою ООН із заснування міжнародного кримінального суду). Задля полегшення ідентифікації найостанніших даних інформація в кожному записі представлена у зворотному хронологічному порядку. Роботу дослідників з пошуку офіційних звітів Генеральної Асамблеї ООН, Ради Безпеки, Економічної і Соціальної Ради, Ради з Опіки значно полегшують покажчики «Indexes to Proceedings».

Онлайнова бібліотека UNIC зберігає важливі документи, інформаційні матеріали та публікації ООН, зокрема, Статут ООН та Загальну декларацію прав людини в перекладі на перську мову. Тут є також останні електронні публікації різних фондів ООН англійською мовою, серед яких варто виокремити: щорічник ООН, публікації, що висвітлюють поточну діяльність ООН в Ірані та ін.

UNIC в Ірані регулярно проводить семінари для своїх користувачів стосовно порядку отримання дос-

тупу до інформаційних матеріалів ООН та пошуку інформації про ООН на веб-сайті ООН, веб-сайті UNIC в Ірані, сторінці бібліотеки ім. Дага Гаммаршельда, в інформаційній системі Організації Об'єднаних Націй (UNBISnet). Метою проведення подібних заходів є піднесення рівня обізнаності громадян країни з документами ООН та заохочення відвідувачів бібліотек до використання документів її організацій в якості основного джерела інформації в освітній діяльності, наукових дослідженнях тощо. Подібні семінари, зазвичай, проводяться бібліотечними фахівцями UNIC як у приміщенні самого інформаційного центру, так і в бібліотеках провідних університетів країни. Так, 2015 р. в Тегеранському університеті було проведено 2 семінари на тему «Пошук інформації ООН» для студентів магістратури. Серед учасників семінарів поширювалися копії Статуту ООН, Загальної декларації прав людини, видання «ООН сьогодні» у перекладі на перську мову.

Інформаційний центр ООН у Тегерані щорічно проводить тематичні заходи, присвячені пам'ятним датам ООН, знаменним подіям, ініційованим Генеральною Асамблеєю, що мають міжнародне значення. Так, 21 вересня 2015 р. з нагоди Міжнародного дня миру UNIC провів семінар на тему: «Справедливий світ, стійкий мир». Захід було відкрито промовою «Роль МКЧХ у становленні миру», яку виголосив делегат Міжнародного Комітету Червоного Хреста (МКЧХ) пан Джон Стрик Ван Ліншотену. Свого колегу активно підтримали професори з Тегеранського університету та Університету Шахіда Бехешті. Особливо ґрунтовного висвітлення набули теми «Мир і справедливість з точки зору ісламської юриспруденції», «Огляд міжнародного права щодо миротворчої діяльності: виклики та можливості», «Права палестинського народу та парадигми справедливого миру», «Мир і справедливість в іранській літературі і культурі».

12 жовтня 2015 р. в Тегерані відкрилася фотовиставка, присвячена святкуванню Дня ООН в ІРА, на якій її організатори (UNIC та ін.) представили численні фотографії та документи, що розкривають 70-річну історію співпраці Організації Об'єднаних Націй та Ірану. Матеріали для виставки ретельно відбиралися Інформаційним центром ООН у Тегерані та Центром документації історії дипломатії при МЗС ІРА за підтримки IRNA і фотоархіву ООН. До кінця 2015 р. ця спеціальна фотовиставка, крім столиці, експонувалася в багатьох університетських бібліотеках, галереях та виставкових центрах по всій країні.

Важливість даного заходу полягає у висвітленні

історії співпраці ООН та ІРА. Це унікальний проект, який засвідчує активну роль іранської нації у створенні ООН, висвітлює основні етапи співпраці між ООН і ІРА упродовж 70 років. На представлених фотодокументах зафіксовано чимало важливих історичних моментів: підписання Статуту ООН головою іранської делегації 26 липня 1945 р., світлини з послом ІРА в ООН Насроллою Ентезаном, який був односторонньо обраний Президентом п'ятої сесії Генеральної Асамблеї ООН, візити семи генеральних секретарів ООН до Ірану, документи і фотографії, пов'язані з переговорами щодо Резолюції № 598 Ради Безпеки ООН, яка була затверджена в Ірані.

З нагоди Міжнародного дня Нельсона Манделі, що відзначається світовою спільнотою щорічно 18 липня, UNIC спільно з Іранською асоціацією міжнародних досліджень (IISA) організував круглий стіл «Мандела: символ миру і взаєморозуміння». Під час відкриття заходу було зачитане послання Генерального секретаря ООН з нагоди Міжнародного дня Нельсона Манделі. У виголошених доповідях акцентувалася увага на життєвих цінностях Нельсона Манделі, на його відданому служінні людству в сфері врегулювання конфліктів, міжрасових проблем, на відстоюванні ним прав людини, прав дітей та інших уразливих груп населення, на його діяльності з поліпшення становища найбідніших.

Дванадцять років поспіль UNIC у Тегерані бере участь у Тегеранській міжнародній книжковій виставці-ярмарку, яка вважається найбільш значною подією в Азії, на Близькому Сході і позиціонується в якості основної платформи обміну досвідом для книговидавців та бібліофілів. 6–16 травня 2015 р. міжнародна книжкова виставка проходила в приміщенні меморіалу Імама Хомейні. Її відкривав Президент Ірану Хасан Рухані. На церемонії відкриття виставки глава ІРА наголосив, що «читання та написання книг сприяє знаходженню оптимальних рішень для мирного врегулювання регіональних та міжнародних проблем... Книга є засобом дипломатії та зв'язком між народами і урядами різних країн». Загалом на виставці свої книжкові новинки представили видавництва з 65 країн світу, іранські та іноземні видавці експонували майже 465 тис. найменувань книг.

За 11 днів ярмарку велика кількість людей відвідала стенд ООН, де експонувалися та розповсюджувалися інформаційні матеріали ООН, включаючи книги, доповіді, брошури, листівки, компакт-диски, плакати. На стенді ООН також репрезентувалися матеріали багатьох агенцій ООН, зокрема: Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO), Управління Верховного комісара у справах

біженців (UNHCR), Фонду ООН з питань народонаселення (UNFPA), Всесвітньої продовольчої програми (WFP), Програми розвитку ООН (UNDP) та ін.

Наприкінці 2012 р. значну частину фонду довідкової бібліотеки UNIC у Тегерані було перенесено з будівлі центру до Національної бібліотеки та архіву Ісламської Республіки Іран на правах окремої колекції, яка на сьогодні складається з 30 тис. одиниць зберігання. Здебільшого це історичні матеріали про ООН та різні аспекти її сучасної діяльності. Різноманітною є тематична направленість матеріалів колекції: підтримання миру та миротворча діяльність, дотримання прав людини, досягнення сталого економічного та соціального розвитку, ліквідація наслідків стихійних лих, охорона довкілля, моніторинг виборів, матеріали дебатів у Генеральній Асамблеї і Раді Безпеки ООН та їх резолюції. Також серед документів зібрання зберігаються понад 8 тис. доповідей, виголошених на Генеральній Асамблеї ООН, колекція відеоматеріалів Організації Об'єднаних Націй у форматі VHS, колекція фотоматеріалів ООН. Крім того, у бібліотеці зберігається близько 90 періодичних видань інституцій системи ООН, які доступні користувачам on-line та in print.

Бібліотеки-депозитарії

З 1946 р. бібліотекою ім. Дага Гаммаршельда³ було розпочато розбудову системи бібліотек-депозитаріїв задля розповсюдження документів і публікацій ООН по всьому світу. На даний час функціонує 367 бібліотек-депозитаріїв у 141 країні, які отримують усі необхідні матеріали за умови, що їх колекції підтримуватимуться в належному робочому стані і будуть відкриті для публічного користування безкоштовно.

Країни-учасниці, а також не члени ООН мають право на один депозитарій, який, зазвичай, розміщується в національній бібліотеці. Крім того, національна парламентська бібліотека, якщо вона відкрита для широкої публіки, також має право на безкоштовне отримання видань ООН. Інші бібліотеки-депозитарії для отримання документів ООН спла-

чують символічний грошовий внесок (сума внеску залежить від економічного становища країни). Так, бібліотеки країн, що розвиваються, роблять внески в сумі 200 доларів США на рік для часткового депонування та 300 доларів для повного депозиту. За депозитарії, розташовані в розвинутих країнах, сплачується 900 доларів США на рік для часткового депонування і 1400 доларів – для повного депозиту [4].

Відбір депозитаріїв здійснює Видавнича колегія ООН за рекомендацією директора бібліотеки ім. Дага Гаммаршельда. Найважливішим критерієм відбору є рівень розвитку бібліотек та бібліотечної справи у країні. Видавнича колегія ООН призначає депозитарні бібліотеки тільки для матеріалів ООН. Матеріали, що публікуються спеціалізованими установами, іншими організаціями в системі ООН, розподіляються окремо кожною установою чи організацією. Крім того, кожна організація є самостійною у призначенні депозитарних бібліотек для своїх власних документів і видань [5]. Бібліотекарі та співробітники інформаційної служби ООН періодично відвідують бібліотеки-депозитарії у різних країнах, надають допомогу, проводять інструктажі з питань, що постають перед депозитаріями. Крім того, бібліотека ім. Дага Гаммаршельда спільно з представництвом ООН у Женеві організовує періодичні навчальні семінари для співробітників бібліотек-депозитаріїв.

Першою бібліотекою в ІРІ, де було створено депозитарій ООН, стала книгозбірня Ісламської консультативної асамблеї (The Islamic Consultative Assembly's Library (ICALIB)).

З моменту свого створення у 1923 р. ця інституція була покликана служити широкому загалу читачів, представникам освітньої галузі, урядовцям, науковцям та дослідникам.

Невдовзі після створення Організації Об'єднаних Націй, у травні 1948 р., бібліотека стала повноправним депозитарієм публікацій і документів ООН. Наразі фонд бібліотеки становить понад 300 тис. томів. Копії публікацій ООН надходять до бібліотеки французькою, англійською та арабською мовами.

Бібліотекою-депозитарієм ООН в ІРІ є також бібліотека Центру міжнародних досліджень Тегеранського університету, який було засновано 1965 р. як науково-дослідну інституцію на факультеті права та політичних наук. Згідно зі Статутом Центру, основним його завданням є розвиток міжнародного співробітництва задля втілення цілей, завдань, принципів, викладених у Статуті ООН. Центр активно співпрацює з філією UNIC у Тегерані, зокрема й з питань підтримки та розвитку бібліотеки – повноправного депозитарію публікацій і документів ООН.

³ Бібліотека ім. Дага Гаммаршельда в Нью-Йорку створена у 1946 р. і є частиною Департаменту громадської інформації Секретаріату ООН. Один з основних видів її діяльності – поширення документів і публікацій ООН серед користувачів у всьому світі за допомогою системи депозитарних бібліотек. На сьогодні функціонує 367 депозитарних бібліотек: 53 в Африці, 99 в Азії та Океанії, 32 у Східній Європі, 84 у Західній Європі, 46 у Латинській Америці і Карибському басейні та 53 у Північній Америці. Ці бібліотеки отримують матеріали ООН, підтримують їх у робочому стані і вільно надають читацькому загалу.

Бібліотека-депозитарій публікацій ООН Центру міжнародних досліджень Тегеранського університету є однією із спеціалізованих інституцій факультету права та політичних наук, яка забезпечує науковців необхідними матеріалами для проведення наукових досліджень, організації навчання та реалізації інноваційних проектів у різних сферах міжнародних відносин. Колекція бібліотеки налічує близько 25 тис. томів книг (за назвою) універсальної тематики, 668 періодичних видань (547 з них – англійською та французькою мовами, решта – перською мовою). Копії публікацій ООН надходять до бібліотеки французькою, англійською та арабською мовами.

Статус бібліотеки-депозитарію ООН у 2000 р. отримала і Центральна бібліотека Університету імені Шахіда Бехешті в Тегерані. Документний фонд цього депозитарію утворюють друковані видання англійською мовою. Зокрема, в повному обсязі представлена бібліотека видань Економічної та соціальної комісії для країн Азії та Тихого океану при ООН (ESCAP). Крім того, бібліотека ESCAP спеціалізується на збірниках офіційних документів ООН та ESCAP. У ній широко представлені публікації, книги, періодичні видання, електронні ресурси, в яких відображено тематику економічного та соціального розвитку Азійсько-тихоокеанського регіону. Бібліотека ESCAP забезпечує користувачам доступ до великої кількості електронних ресурсів, включаючи повнотекстові бази електронних ресурсів відповідної тематичної спрямованості.

У 2002 р. цей депозитарій публікацій ООН було переміщено на кафедру ЮНЕСКО з прав людини, миру та демократії Університету імені Шахіда Бехешті, яка має статус міждисциплінарного науково-дослідного центру [6].

Аналіз діяльності інформаційних центрів та бібліотек-депозитаріїв ООН, проведений фахівцями бібліотеки ім. Дара Гаммаршельда у 2014 р., засвідчує, що бібліотеки-депозитарії ООН є найбільш ефективним засобом поширення інформації ООН як серед науковців, так і серед широких верств населення.

Інформаційна діяльність бібліотек-депозитаріїв ООН, інформаційних центрів ООН та їх довідкових бібліотек в Ісламській Республіці Іран дає змогу тамтешньому населенню розширювати свої знання не тільки про систему ООН, але й про глобальні світові проблеми, вирішенням яких опікується ООН, а також допомагає державі успішно вирішувати різноманітні внутрішні проблеми.

Список використаних джерел

1. Истины. Изречения персидского и таджикского народов, их поэтов и мудрецов / перевод Наума Гребнева. – М. : «Наука», 1968; СПб : Азбука-классика, 2005. – 256 с.
2. The United Nations in Iran (3rd edition)/ Published by the United Nations System in Iran. – Tehran, 2011. – P. 22–23.
3. United Nations General Assembly Resolution 13(I) 13 February 1946. (Резолюція A/RES/13(I) 1-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН, 13 лютого 1946 р) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org/documents/ga/res/1/ares1.htm>
4. Principles Governing United Nations Depository Libraries/ issued on 18 August 1995. Document ST/AI/189/Add.11/Rev.2. 18 August 1995.
5. Instructions for Depository Libraries Receiving United Nations Material, issued on 5 March 1995. Document ST/LIB/13/REV5. 5 March 1995.
6. Nokd-e tarihnegari-e omumi ketabhaneha-I Iran / Mohammad Hedai. – Nashriye tahkikat ketebdari va ettela'a resani daneshgahi, doure 35, shemare 37, bahar 1380.
7. Kargozariha-e tahasosi sazman-e mell-e mottahed/neveshte hushing amari. –Tehran: vasarat-e omur-e hareje, 1380.

Стаття надійшла до редакції 13.11.2015 р.

UDC 021.61:341.123(55)

Lesia Filimonchuk,

Head of Branch, Vernadsky National Library of Ukraine

INFORMATION CENTERS AND UNITED NATIONS DEPOSITORY LIBRARIES IN THE ISLAMIC REPUBLIC OF IRAN

There were foundation and development of UN information centers and United Nations depository libraries in the Islamic Republic of Iran considered in the article.

K e y w o r d s: UN information centers, United Nations depository libraries, reference libraries of UNICs.

УДК 021.61:341.123(55)

Леся Філімончук,

зав. сектором Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

ИНФОРМАЦИОННЫЕ ЦЕНТРЫ И БИБЛИОТЕКИ-ДЕПОЗИТАРИИ ООН В ИСЛАМСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ ИРАН

В статье рассматривается становление и развитие информационных центров и библиотек-депозитариев ООН в Исламской Республике Иран – начиная с момента основания ООН в 1945 г. и до нынешнего времени. Проанализирована деятельность библиотек-депозитариев ООН и их вклад в развитие иранского общества.

К л ю ч е в ы е с л о в а: Исламская Республика Иран, информационные центры ООН, библиотеки-депозитарии ООН, справочные библиотеки информационных центров ООН.